

HET BANKET/I SOLISTI/VLAAMS RADIOKOOR LANDRU

Frederik, door de korte deadline moest je als muzikschrijver parallel werken met de tekstschrijvers. Is dat überhaupt mogelijk?

Frederik Neyrinck: Dat lijkt een risico, maar het zorgde ook voor een grotere vrijheid tegenover elkaar. De instrumentale muziek ontstond vaak vanuit enkele kernwoorden, sferen of ideeën. Voor de vijf fragmenten met tekst werkten we uiteraard wel op de "klassieke" manier: Brechtje en Tristan leverden de tekst aan, we bespraken die en ik ging aan de slag.

Hoe geef je een "geestige seriemoordenaar" van een eeuw geleden een soundtrack?

Na de eerste gesprekken al was het duidelijk dat de jaren '10/'20 van vorige eeuw in de muziek zouden doorschemeren. Het deed me inmiddels genoeg te horen dat luisteraars een connectie oppikken met Stravinsky – vooral op harmonisch vlak: het werken met modi, het verdichten van harmonische lijnen om spanning op te bouwen, het gebruik van eenvoudige bitonaliteit.

In de voorstelling zitten vijf stukken op tekst en twee op namen – een op de aliassen van Landru en een met de namen van de slachtoffers. Daarnaast worden de stemmen soms als "instrument" ingezet, wat betekent dat ze geen concrete tekst zingen, maar zich door bepaalde klinkers met de blazersklanken vermengen.

Hoe zet je het gruwelijke/grappige om in noten?

Het gruwelijke én het grappige zitten vaak in de manier van omgaan met materiaal en in de context – tonaal, modaal, tooncentraal, atonaal.

Het gruwelijke zit in het "verdichten" van materiaal. Zo zal je meer naar het einde van de voorstelling Jan een reeks zinnen horen zeggen die steeds beginnen met "omdat...". Muzikaal gezien verdichten zich tijdens die zinnen beetje bij beetje zowel het ritme, de intensiteit en de densiteit van de intervallen totdat ze uitmonden in een

hectische, dichte klankbrok.

Wat het grappige betreft: ik heb eigenlijk nooit getracht echt "grappige muziek" te schrijven. Puur instrumentaal grappige muziek schrijven is door de abstracte context van instrumentale muziek misschien zelfs onmogelijk. Bij cartoons of andere grappige animatiefilms valt me altijd een zeer virtuoze en veelkleurige orkestratie op. Iedere maat wordt als het ware in een ander daglicht van orkestratie of dichtheid geplaatst. En dat heb ik binnen deze bezetting ook trachten te doen: spits en veelvoudig schrijven, waar een grappige context kan gedijen.

Wat eiste de beperkte bezetting van het ensemble van I SOLISTI van je?

Gelukkig was de bezetting op het - nu ontbrekende - slagwerk na, hetzelfde als bij de productie Homo Deus Frankenstein. (bas)klarinet, fagot, trompet en trombone. Ze zat min of meer al "in mijn oren" dus. De niet compleet dezelfde bezetting – min slagwerk, plus twee sopranen – brengt dit voordeel mee: je moet de verhoudingen tussen de instrumenten opnieuw definiëren. De afwezigheid van slagwerk maakte bijvoorbeeld dat ik anders moest nadenken over hoe om te gaan met puls of ritmische drive. Ik heb een nieuw "taalinstrument" moeten/mogen bouwen.

Martine Cuyt

CREDITS

spel: Jan Declair

ensemble: I SOLISTI met Francis Pollet (fagot), Joren Elsen (trombone), Simon Van Hoecke (trompet) en Tomonori Takeda (klarinet)

koor: Vlaams Radiokoor met Kelly Poukens (sopraan) en Jolien De Gendt (sopraan)

concept: Het Banket i.s.m. Francis Pollet
tekst en regie: Tristan Versteven, Brechtje Louwaard

muziek: Frederik Neyrinck

Een theaterconcert waarin de Franse seriemoordenaar Henri-Désiré Landru de hoofdrol krijgt? Jan Declair kwam met de naam op de proppen toen de geplande Egmont van Het Banket, I SOLISTI en Vlaams Radiokoor dit voorjaar moest wijken voor een pandemie en Francis Pollet (I SOLISTI) zon op een kleinschalig nieuw project. Declairs vrouw Brechtje Louwaard (Het Banket) ging na research over de gruwelhistorie aan het schrijven. Tegelijk sloeg Frederik Neyrinck aan het componeren. De hoofdrolspelers vertellen over het filosofische én grappige muziektheater hieronder apart en toch in koor.

Het was Jan Declair die Henri-Désiré Landru noemde als insteek voor de nieuwe productie. Hij herinnerde zich de eindspeech uit Monsieur Verdoux, de film die Charlie Chaplin in 1947 maakte over Landru. Het Banket, I SOLISTI en het Vlaams Radiokoor waren meteen gewonnen. Landru (1869-1922) was een Frans burgerman, echtgenoot, vader van vier, womanizer en seriemoordenaar. Vanaf 1914 plaatste hij contactadvertenties in kranten

waarbij hij zichzelf voordeed als een rijke weduwnaar die verlangde naar een eenzame weduwe om met haar zijn laatste dagen te delen. Landru koos de rijkste vrouwen uit de 283 die reageerden. Hij beloofde hen de hemel, maar uiteindelijk verdwenen ze in zijn – jawel – oven. Elf slachtoffers werden bevestigd, maar niet door Landru. Tijdens zijn proces loste hij geen woord en de rechtszaak had soms meer van een komedie. De "Blauwbaard van Gambais" kreeg de doodstraf en werd onthoofd.

Acteur Jan Declair

Wanneer leerde je Henri-Désiré Landru kennen, Jan?

Jan Declair: Ik weet al heel lang van zijn bestaan. Er was een soort kinderliedje, een volksliedje over hem, toen ik een kind was. Zijn naam viel soms als het over moordenaars ging: vaak in één adem met Blauwbaard, Heer Halewijn,... Hij dook weer op toen ik in de jaren '90 met Hugo Claus Gilles maakte, over de Middeleeuwse serial killer Gilles De Rais. Ik kwam hem ook tegen toen ik bezig was met Het offer is te kort, een tekst van Pjeroo Roobjee. Ik zag de speech van Monsieur Verdoux in de Landru-film van Chaplin. Ik meen me te herinneren dat hij daar zoiets zegt: 'Als ik mijn situatie verbeter en mijn driften botvier dan heet het moord, maar als ijdeltuiten van generaals tienerjongens als slachtvee naar het front jagen, dan is het vaderlandsliefde.' Daar heeft hij een punt.

Landru is natuurlijk een psychopaat, maar ook een intelligente man. Dat is er interessant aan. Ik noem Landru niet graag een compagnon de route, maar hij dook wel vaak op, als een soort schaduw.

Welke Landru zet jij neer?

Ik zet eigenlijk geen Landru neer. Brechtje schreef een tekst voor mij als verteller, een verteller die soms doet alsof hij voor even Landru is. Ze gebruikt mij en Landru vooral als medium om het over het leven te hebben.

Wat maakt Landru boeiend om te spelen?

De reflecties die de auteurs van tekst en muziek maken over die bizarre, pijnlijke geschiedenis. De feiten zijn nauwelijks te geloven. Je kan het bijna zien als een sprookje. De tekst is een soort commentaar op de veelkantigheid van die man. Hij leidde vele levens onder evenveel verschillende namen. Hoe doe je zo iets en zo lang? Die veelkantigheid en die verschillende invalshoeken zitten ook in de vorm van de tekst, in de taal. Dat zijn bouwstenen voor een acteur.

Hoe heb je je voorbereid?

Er was weinig tijd. We hebben er veel over gepraat. Verder heb ik alles gedaan wat je normaal doet als acteur: analyseren, repeteren. Het was erg plezierig om de puzzel te leggen met de componist, de sopranen en de muzikanten.

Moet je als verteller op de rem staan?

Ik sta als acteur nooit op de rem, behalve als ik dat nodig acht. Ik volg minutieus het prachtige script, het vlechtwerk van tekst en muziek. Als acteur ben ik dienstbaar, maar ongeremd.

Waarom herken je de signatuur van je vrouw?

De gelaagdheid, gekoppeld aan de elegantie van haar formuleringen. Wat moeilijk lijkt, komt daardoor als vanzelf tot expressie. Humor, drama, pathos, verdriet, intelligentie, het zit er allemaal in.

Tekstschrijver Brechtje Louwaard

Was je meteen gewonnen voor het voorstel van je man, Brechtje?

Brechtje Louwaard: Tristan (Versteven) en ik (samen theatergezelschap Het Banket) raakten inderdaad meteen geïnspireerd toen we ons begonnen te verdiepen in de zaak-Landru. Het verhaal raakt aan zoveel onderwerpen die ons bezighouden: het leed van de slachtoffers en nabestaanden ; de eeuwige, onoplosbare vraag naar wat zo'n dader drijft, naar de binnenwereld, de psychologie van zo'n wreed persoon ; en er is – heel belangrijk – de maatschappelijke context: het Frankrijk, het Parijs van tijdens de Eerste Wereldoorlog.

Waarom zijn De Groote Oorlog en Landru niet los van elkaar te zien?

Er waren vele alleenstaande vrouwen door de enorme slagvelden! Dat schied de perfecte gelegenheid voor een man die jaagt op dames. Angst, achterdocht en ontbering regeerden. Na Landru's arrestatie vielen ons de luiheid en de corruptie van een aantal mensen bij politie en justitie – een thema dat nooit uit de actualiteit lijkt te verdwijnen – op. Tot slot: de guillotine. Landru kreeg de doodstraf: een thema dat in die dagen druk besproken werd.

Het proces zelf was ook geweldig interessant om te bestuderen. Landru leek te genieten van de aandacht en maakte er bij momenten een hilarische show van. Er zaten veel celebrities in de zaal, omdat ze dit grote evenement niet wilden missen.

Schreef je Landru als een rechtszaakmonoloog?

Nee, maar er zitten wel fragmenten in van rechtszaakdialogen, waarin Landru zich laat zien als manipulator en entertainer. Zijn antwoorden zijn soms grappig, maar erom lachen voelt ongemakkelijk. Het stuk zit vol van dit soort tegenstrijdige gevoelens.

Welke bronnen bezorgden Het Banket vooral inspiratie?

Films als Mr. Verdoux van Chaplin en Landru van Claude Chabrol, de brieven van de historische seriemoordenaar,...? Vooral de historische documenten en onderzoeken. Tristan en ik wilden graag onze eigen interpretatie geven aan het verhaal. We hebben ons helemaal in de geschiedenis ingegraven. We vonden allerlei interessante bronnen: boeken, foto's, filmpjes, volksliedjes van straatzangers, radio-uitzendingen, verslagen...

Tristan verwerkte het beeldmateriaal ingenieus in zijn projecties, zijn montage van beelden die bepaalde scènes in de voorstelling verdiepen of verduidelijken. Ik vond het leuk mijn visie, mijn fascinatie en mijn vragen in de vorm van een theatertekst te gieten. Bij Het Banket houden we van stukken die tegelijk grappig en filosofisch zijn. Dat was met dit onderwerp enerzijds heel moeilijk, anderzijds heel dankbaar.

Wie is jullie Landru?

Moeilijke vraag. In onze voorstelling gebruiken we feiten, anekdotes en citaten waarvan we weten dat ze echt zijn. Andere dingen leggen we Landru in de mond. We proberen de historische figuur Landru langs alle kanten te benaderen, te besluipen, goed wetend dat we hem nooit helemaal zullen doorgronden. We gebruiken de ongelofelijk straffe feiten die over hem bekend zijn, maar we stellen onszelf en het publiek ook veel vragen. Landru is een fantoom dat zich niet laat vangen.

Schreef je Landru op de huid van Jan?

Ja. Ik hoorde zijn stem bij het schrijven. Ik las elke dag aan hem voor wat ik geschreven had. Dan spraken we erover. Hij liet ook wel eens weten wat hij er nog graag in zou willen. Toen de tekst af was, hebben Tristan en ik veel met hem samengezeten en samen nog dingetjes aangepast.

Het is best een moeilijke tekst voor een acteur. Die moet springen en schakelen van de ene sfeer naar de andere. En er zitten een paar pijnlijke stukken in. Natuurlijk

doet hij dat prachtig. Jan is Jan.

Vroeg je je man om de tekst voluit te spelen of op te lezen/te vertellen?

Jan is hier eigenlijk verteller, die zich laat meeslepen in het verhaal. We zien een groep muzikanten en een verteller in een soort studio: met pupiters, microfoons, instrumenten. Het is geen realisme: we zijn niet in de rechtszaal of in een appartement van Landru. De beelden van Tristan verwijzen naar de echte plaatsen en gebeurtenissen. We brengen Landru gaandeweg tot leven. Jan vertelt over hem tot we hem voor ons zien. De verteller laat zich soms meeslepen tot hij voor even Landru wordt. Jan doet stukken uit het hoofd, andere van de partituur. Hij is als het ware muzikant onder de muzikanten, zijn tekst is partituur onder de partituren.

Waar staan de sopranen Jolien De Gendt en Kelly Poukens voor?

Jolien en Kelly spelen verschillende rollen: de vrouw van Landru, slachtoffers, nabestaanden, ze vertolken de opinion publique en ideeën. Ze zochten mee, dachten mee, wilden alles uitproberen. Ze zingen prachtig en geven die onfortuinlijke vrouwen een erg mooi eerbetoon.

Wat draagt de op verzoek gecomponeerde muziek van Frederik Neyrinck bij?

In recensies werd Frederiks compositie al vergeleken met Stravinsky en Kurt Weill. Een terecht compliment. De muziek die Frederik voor Landru schreef volgt de tegenstrijdige gevoelens van het verhaal. In juni hebben we de eerste ideeën uitgewisseld. Wat hij daarmee heeft gedaan is prachtig. Hij heeft onze lijn meteen begrepen: de verraderlijke lichtheid van het begin, de eenzaamheid en het verdriet van de vrouwen, de pijnlijke wanorde op het einde. Ik vind het bijzonder om mijn Franse liedteksten op zijn muziek te horen.

Componist Frederik Neyrinck